

Hoe groot is de invloed van Nijlganzen *Alopochen aegyptiacus* op het broedsucces van roofvogels?

Jan van Dijk

Als broedplaats gebruiken Nijlganzen natuurlijke holtes of nesten gebouwd door andere vogels. Onder de roofvogels blijken Havik *Accipiter gentilis* en Buizerd *Buteo buteo* nogal eens ongewild leverancier te zijn van nesten voor deze exotische ganzen. Nijlganzen gedragen zich vrij agressief, en dus rijst de vraag of ze een negatieve invloed hebben op het broedsucces van roofvogels. Hier volgen enkele waarnemingen gedaan tijdens de roofvogelinventarisatie in de gemeente Zwolle in 2000.

Havik

In 1999 broedden in de omgeving van Zwolle drie paren Havik, alle drie in moerasbossen langs de rivieren. Bij de eerste controleronde op 5 maart dit jaar bleek dat op twee haviksnesten uit 1999 door Nijlganzen werd gebroed. Het derde nest leek leeg maar beide Haviken lieten zich vlak bij dit nest zien. Op 26 maart bleek dat de Haviken waarvan de nesten door Nijlganzen waren bezet binnen 30 meter van het oude nest een nieuw nest hadden gebouwd. Het derde paar hield vast aan het oude nest. Op 9 april werd zowel op de twee nieuwgebouwde nesten als op het oude nest door Haviken gebroed.

Bij het derde (oude) nest viel op dat het wijfje hoog op het nest zat; ze vertoonde een bolle rug, alsof ze jongen had. Bij de eiconrole op 22 april bleek wat daar de reden voor was. In het nest lagen maar liefst tien eieren; zeven van een Nijlgans en drie van de Havik. De eieren van de Nijlgans waren niet goed meer; deze werden verwijderd. In het nest werd nauwelijks dons van een Nijlgans aangetroffen. Helaas bleken de eieren van de Havik ook niet goed te zijn bebroed. Ruim na het verstrijken van de broedduur zat het wijfje nog steeds op de eieren. Op 28 mei hielp de natuur het wijfje met de beslissing wanneer ze moest stoppen met broeden; het nest waaide tijdens een storm uit de boom. Tussen de resten van het nest lagen de kapotte eieren. In elk van de drie eieren zat een embryo dat na 1-2 weken broeden was gestorven. De broedplek van een havikwijfje is veel te klein om tien eieren voldoende warm te houden.

Buizerd

Op acht nesten van Buizerds werden in de periode eind april tot begin juni broedende Nijlganzen aangetroffen. Bij vier nesten (in hetzelfde gebied) werden de Buizerds waarschijnlijk door indirecte verstoring (onderhoud het terrein rond de nestbomen) tijdens het broeden verjaagd. Alle nesten werden daarna in gebruik genomen door Nijlganzen. In geen enkel geval werden interacties gezien waarbij Nijlganzen broedende Buizerds van het nest probeerden te jagen. Op de andere vier nesten waar Nijlganzen hebben gebroed, werden geen broedende Buizerds waargenomen.

Torenvalk

Bij twee nestkasten voor Torenvalken (beide vorig jaar bezet) bleek dat Nijlganzen hun intrek hadden genomen. De kasten bevonden zich binnen 20 m van een rivier. In het ene geval bleven de Torenvalken in de buurt van de kast en had de eigenaar liever dat we de Nijlganzen er uit zouden gooien. Als compromis plaatsten we een reservekast op 25 m afstand van de andere kast waar de Torenvalken prompt introkken. Van de andere kast met Nijlgans hoorden we pas tijdens het ringen van de jonge Torenvalken; de eigenaar had in maart de eieren van de Nijlgans verwijderd.

Foto. Nest van Havik, met 7-legsel van Nijlgans en 3-legsel van Havik (1 boven, 2 links), omgeving Zwolle, 22 april 2000 (Jan van Dijk). *Goshawk nest with clutch of Egyptian Goose (7 eggs) and ditto of Goshawk (3 eggs), near Zwolle, 22 April 2000.*

Discussie

Nijlganzen zijn rasechte opportunisten, zowel wat betreft de keuze van de nestplaats als de start van de eileg. Ze broedden in mijn studiegebied bijvoorbeeld in een liggend damwandprofiel op de begane grond, maar ook in een voor Slechtvalken bestemde nestkast op 50 m hoogte (van Dijk 1997). Een deel van de Nijlganzen startte in de tweede helft van februari met de eileg. Dat ze ook nog later met eileg begonnen, bewijst het broedsucces in de zojuist genoemde nestkast voor Slechtvalken in 2000. Maar liefst vier maal achter elkaar werd succesvol gebroed (waarschijnlijk telkens door andere paren), met als respectievelijke start van eileg 23 februari (11 eieren), 11 april (7 eieren), 21 mei (6 eieren) en 31 augustus (9 eieren). Omdat de Nijlganzen al vroeg met de eileg beginnen, kunnen Haviken en Buizerds onaangenaam worden verrast. Als ze al in staat zijn de broedende Nijlganzen te

verjagen, dan blijft het probleem van een nest met eieren over. Er resten dan drie mogelijkheden: een nieuw nest bouwen, het oude nest opnieuw opbouwen (de nijlganseieren zodoende onderbouwend) of de eigen eieren bij die van de Nijlgans leggen. Voor deze laatste optie had dus mijn derde Havik gekozen, met een verkeerde afloop. De andere twee Haviken maakten een betere keus door gewoon een nieuw nest te bouwen. In hoeverre er Buizerds zijn die om deze redenen een nieuw nest gebouwd hebben of over de in het nest aanwezige nijlganseieren hebben gebouwd, is mij niet bekend. Misschien is het interessant over dit onderwerp meer gegevens te verzamelen en aan een aantal zaken aandacht aan te schenken:

- Zijn oude roofvogelnesten begin maart door Nijlganzen bezet?
- Wat is de reactie van de aanwezige roofvogels, bouwen ze een nieuw nest?
- Verdrijven Nijlganzen broedende roofvogels van het nest?
- Wordt er alsnog door Nijlganzen gebroed in roofvogelnesten nadat de jonge roofvogels zijn uitgevlogen?
- Bouwen roofvogels in gebieden met veel Nijlganzen gemiddeld vaker nieuwe nesten dan in gebieden met lage aantallen Nijlganzen?
- Voor de belangrijkste vraag verwijs ik naar de titel van dit verhaal.

Summary: What impact have Egyptian Geese *Alopochen aegyptiacus* on the breeding success of raptors?

Egyptian Geese are opportunistic breeding birds, using all kinds of nest sites at varying heights (0-50 m) and egg-laying from February to August. The species readily usurps nests of raptors, as shown in a study area along the river IJssel near Zwolle (central Netherlands).

In 1999 three Goshawk pairs *Accipiter gentilis* bred successfully in the study area. In March 2000 two of these nests were occupied by Egyptian Geese. The respective Goshawks had built new nests nearby and successfully raised fledglings. The third Goshawk pair used their old nest which contained 10 eggs on 22 April: 7 eggs of an Egyptian Goose and 3 eggs of its own. The goose eggs were removed by the author. The Goshawk eggs failed to hatch; embryonic development was apparently cut short by insufficient heat transmission during incubation of the 10 eggs. In the same area, 8 nests of Common Buzzards *Buteo buteo* were occupied by Egyptian Geese. Of these nests, four had been disturbed by human activity during the early stages of Buzzard occupation, after which Egyptian Geese took over. The other four nests had not been claimed by Common Buzzards in 2000. Interspecific aggression between Buzzards and Egyptian Geese was not observed. Egyptian Geese also bred in two nestboxes for Kestrels *Falco tinnunculus*. At one of these sites an extra nestbox was supplied and immediately used by the displaced Kestrels. The goose eggs in the second nestbox were removed; the displaced Kestrel pair re-occupied this site and bred successfully.

Literatuur

van Dijk J. 1997. Nijlgans *Alopochen aegyptiacus* broedt op 50 m hoogte in nestkast van Slechtvalk *Falco peregrinus*. De Takkeling 5(1): 53-54.

Adres: Mgr. Nolenslaan 19, 8014 AS Zwolle (E-mail: jwhvdijk@wxs.nl)